

Sygn. akt IV KK 327/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)

SSN Dariusz Kała (sprawozdawca)

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek

Protokolant Małgorzata Gierczak

w sprawie **E. G.**

oskarżonej o czyn z art. 177 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 4 lutego 2020 r.

kasacji wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich na niekorzyść oskarżonej od wyroku Sądu Okręgowego w C.

z dnia 7 sierpnia 2018 r., sygn. akt VII Ka (...)

zmieniającego wyrok Sądu Rejonowego w C.

z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. akt III K (...)

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie 1, w części uchylającej
rozstrzygnięcie o orzeczeniu nawiązki zawarte w punkcie 2
wyroku sądu pierwszej instancji i sprawę w tym zakresie
przekazuje Sądowi Okręgowemu w C. do ponownego
rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

E. G. została oskarżona o to, że w dniu 06 lipca 2017 roku ok. godz. 10.00 w C. na ul. W. woj., (...) kierując samochodem marki O. o nr rej. (...) nieumyślnie naruszyła zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym w ten sposób, że wykonując

manewr włączania się do ruchu z posesji nr (...) na jezdnię ul. W. nie zachowała szczególnej ostrożności nie ustąpiła pierwszeństwa przejazdu i wjechała na drogę dla rowerów, gdzie potrafiła kierującą rowerem marki T. U. M. jadącą w kierunku ul. D., która w wyniku potrącenia doznała obrażeń ciała w postaci złamania kompresyjnego trzonu kręgu Th 12 oraz stłuczenia biodra i uda lewego, które to obrażenia spowodowały naruszenie czynności narządów ciała lub rozstrój zdrowia pokrzywdzonej na okres powyżej dni 7 tj. o przestępstwo z art. 177 § 1 k.k.

Wyrokiem z dnia 25 stycznia 2018 r., sygn. akt III K (...), Sąd Rejonowy w C.:

- w punkcie 1., na mocy art. 66 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 67 § 1 k.k., postępowanie karne wobec oskarżonej E. G. o czyn z art. 177 § 1 k.k. warunkowo umorzył na okres 1 (jednego) roku;
- w punkcie 2., na mocy art. 67 § 3 k.k., orzekł wobec oskarżonej na rzecz oskarżycielki posiłkowej U. M. kwotę 15.000 (piętnaście tysięcy) złotych tytułem nawiązki;
- w punkcie 3., na mocy art. 67 § 3 k.k. w zw. z art. 39 pkt 7 k.k., orzekł od oskarżonej świadczenie pieniężne w wysokości 1000 (jednego tysiąca) złotych na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej;
- w punkcie 4., na podstawie art. 627 k.p.k., zasądził od oskarżonej na rzecz oskarżycielki posiłkowej U. M. kwotę 420 (czterysta dwadzieścia) zł oraz należny podatek VAT od powyższej kwoty tytułem zwrotu kosztów ustanowienia pełnomocnika z wyboru;
- w punkcie 5., na podstawie art. 624 § 1 k.p.k. i art. 17 ustawy z 23 czerwca 1973 roku o opłatach w sprawach karnych, zwolnił oskarżoną od ponoszenia kosztów sądowych - obciążając nimi Skarb Państwa.

Od powyższego wyroku apelację wniósł obrońca oskarżonej, który zaskarżył go „w części, orzeczonej nawiązki, na rzecz pokrzywdzonej, tj. co do pkt 2 sentencji wyroku, oraz w zakresie orzeczonego świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej, tj. co do pkt 3 sentencji wyroku”, zarzucając mu:

1. „rażącą niewspółmierność nawiązki, orzeczonej w kwocie 15.000 zł, oraz świadczenia pieniężnego, orzeczonego w kwocie 1.000 zł, tj. orzeczenia świadczeń w wysokości nieadekwatnej do okoliczności sprawy, w szczególności społecznej szkodliwości, motywacji oskarżonej, jej zachowania po wypadku, stopnia naruszenia ciężących na niej obowiązków, okoliczności, w których doszło do przedmiotowego zdarzenia, w tym znikomej winy oskarżonej,
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mający wpływ na treść wyroku, a polegający na przyjęciu, że wyliczenie wartości szkody w przedmiotowej sprawie było utrudnione (str. 3 uzasadnienia), chociaż w tym zakresie nie przeprowadzono żadnego dowodu”.

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o zmianę wyroku w zaskarżonym zakresie i odstąpienie od zasądzania nawiązki i świadczenia pieniężnego, ewentualnie wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Wyrokiem z dnia 7 sierpnia 2018 r., sygn. akt VII Ka (...), Sąd Okręgowy w C.:

1. zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że uchylił zawarte w punkcie 2 orzeczenie o zasądzeniu nawiązki na rzecz oskarżycielki posiłkowej U. M. i zawarte w punkcie 3 orzeczenie o zasądzeniu świadczenia pieniężnego na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym i Pomocy Postpenitencjarnej;
2. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymał w mocy;
3. zwolnił E. G. od ponoszenia kosztów sądowych za postępowanie odwoławcze, obciążając nimi Skarb Państwa.

Powyższy wyrok został zaskarżony, w części uchylającej orzeczonej przez sąd I instancji środek kompensacyjny w postaci nawiązki na rzecz pokrzywdzonej, kasacją wywiedzioną na niekorzyść E. G. przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Podniósł on zarzut rażącego i mającego istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenia prawa karnego materialnego, to jest art. 67 § 3 k.k., polegającego na uchyleniu orzeczenia o zasądzeniu nawiązki na rzecz pokrzywdzonej w sytuacji, gdy przepis ten w każdym przypadku warunkowego umorzenia postępowania karnego obliuguje sąd do nałożenia na sprawcę przestępstwa obowiązku

naprawienia szkody w zakresie dóbr pokrzywdzonego, który jest następstwem popełnionego przez sprawcę przestępstwa albo do orzeczenia nawiązki.

Podnosząc powyższy zarzut, Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w C. w zaskarżonej części i przekazanie w tym zakresie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich okazała się oczywiście zasadna i w konsekwencji musiała skutkować uchyleniem wyroku sądu odwoławczego w punkcie 1, w części uchylającej rozstrzygnięcie o orzeczeniu nawiązki zawarte w punkcie 2 wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniem sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w C. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Okręgowy uchylił bowiem zawarte w wyroku sądu pierwszej instancji rozstrzygnięcie dotyczące orzeczonej na rzecz pokrzywdzonej nawiązki bez uprzedniego ustalenia, czy szkoda i krzywda wyrządzone pokrzywdzonej, przypisanym oskarżonej czynem, zostały zrekompensowane w całości, a tylko w razie pozytywnego przesądzenia tej kwestii lub zaktualizowania się przeszkód do orzekania nawiązki, o których mowa w art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k., a których zaistnienia również nie stwierdzono, decyzja organu ad quem w tym zakresie byłaby prawidłowa. Stanowcze brzmienie art. 67 § 3 k.k., na co trafnie zwrócił uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich, nie pozostawia wątpliwości, że w sytuacji, gdy istnieją podstawy do orzeczenia obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynienia za doznaną krzywdę w całości lub w części, a sąd tego obowiązku nie orzeka, zobowiązany jest do orzeczenia na rzecz pokrzywdzonego nawiązki (por. P. Kalisz-Kozłowska, Kodeks karny. Komentarz aktualizowany, pod red. M. Mozgawy, LEX/el. 2020, komentarz do art. 67, teza 4). Sąd odwoławczy przyjął zaś brak obligatoryjności w tej sferze.

Uchylenie zawartego w wyroku sądu pierwszej instancji rozstrzygnięcia dotyczącego nawiązki nie mogło zostać też uzasadnione stwierdzeniami

odwołującymi się do dotychczasowego trybu życia oskarżonej oraz faktu, że pokrzywdzona otrzymała już „niemałe kwoty” z tytułu zadośćuczynienia i odszkodowania od ubezpieczyciela. Wywód ten Sąd Okręgowy zakończył konkluzją, że jeśli kwoty te nie rekompensują całości szkód czy zadośćuczynienia „U. M., jeżeli ich zaistnienie wykaże, może wystąpić przeciwko ubezpieczycielowi na drogę procesu cywilnego”. Sąd ten więc uznał, iż szkoda i krzywda w niniejszej sprawie się zaktualizowały.

W tym stanie rzeczy konieczne stało się uchylenie zaskarżonego wyroku sądu odwoławczego w punkcie 1, w części uchylającej rozstrzygnięcie o orzeczeniu nawiązki zawarte w punkcie 2 wyroku sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W związku z tym, że wyrok sądu odwoławczego zapadł w dniu 7 sierpnia 2018 r., a kasacja Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła do Sądu Najwyższego w dniu 6 czerwca 2019 r., na przeszkodzie wydaniu przez Sąd Najwyższy wskazanego rozstrzygnięcia nie stała ani treść art. 524 § 3 k.p.k. ani też treść art. 529 k.p.k. Kasacja została bowiem wniesiona przed upływem roku od uprawomocnienia się orzeczenia, a na dzień wydania wyroku przez Sąd Najwyższy istniała jeszcze możliwość podjęcia warunkowo umorzonego postępowania (art. 68 § 4 k.k.).

Nie istnieją również żadne przeszkody do wydania przez sąd odwoławczy w postępowaniu ponownym orzeczenia, którego konsekwencją byłoby utrzymanie w mocy, czy też modyfikacja zawartego w wyroku sądu pierwszej instancji rozstrzygnięcia w przedmiocie nawiązki. Następstwem wzruszenia wyroku sądu odwoławczego - także w tak wąskim zakresie - jest bowiem również wzruszenie biegu terminu okresu próby, który zgodnie z treścią art. 67 § 1 k.k. liczy się od dnia uprawomocnienia się orzeczenia. Termin „uprawomocnienie się orzeczenia” należy w tym przypadku odnosić nie tylko do uprawomocnienia się rozstrzygnięcia, którym sąd stwierdza, że stosuje wobec oskarżonego ww. środek probacyjny i określa długość okresu próby, ale i do uprawomocnienia się wszystkich rozstrzygnięć, które w konkretnym przypadku wyznaczają kształt i dolegliwość tego środka probacyjnego. Okres próby pełni bowiem dwie zasadnicze funkcje: służy oddziaływaniu

wychowawczemu na sprawcę przestępstwa oraz weryfikacji postawionej prognozy kryminologicznej. Jest to zatem nie tylko okres kontrolowanej wolności ale i okres, w którym sprawca ma wywiązać się z nałożonych na niego obowiązków. Długość okresu próby zależy zatem od charakteru nałożonych na sprawcę obowiązków i wymierzonych mu środków (zob. A. Zoll (w:) Kodeks karny. Część ogólna. Tom I. Część II. Komentarz do art. 53-116, pod red. W. Wróbla i A. Zolla, WK 2016, komentarz do art. 67, teza 2). Jest zatem oczywiste, że okres próby może rozpocząć swój bieg dopiero z chwilą uprawomocnienia się wszystkich rozstrzygnięć, których wykonanie będzie w jego toku (oraz kolejnych sześciu miesięcy) weryfikowane i które wyznaczają stopień jego dolegliwości.

W postępowaniu ponownym Sąd Okręgowy, będąc związany zapatrywaniami prawnymi i wskazaniem Sądu Najwyższego (art. 442 § 3 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k.), kolejny raz przeprowadzi kontrolę odwoławczą wyroku sądu pierwszej instancji w zakresie zamieszczonego tam rozstrzygnięcia dotyczącego nawiązki, poddając wnikliwej analizie dotyczącą tej kwestii argumentację zawartą w apelacji obrońcy i odpowiedzi na ten środek odwoławczy złożonej przez pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej. Następnie wyda orzeczenie, które - w razie zaktualizowania się takiej konieczności - uzasadni w sposób zgodny z właściwymi przepisami procedury karnej.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej wyroku.